

CHƯƠNG HAI MƯỜI LĂM

SỰ HIỆN DIỆN CỦA NGƯỜI PHÁP ?

Rồi đây sẽ phần của công đồng người Pháp ở Miền Nam Việt Nam sẽ ra sao đây ? Nhưng người "bi quan" trong đó có tôi (tác giả) nghĩ rằng tất cả rồi sẽ gì ng nh nh gì đã xảy ra ở Bắc Việt năm 1954. Nghĩa là cũng phải thì kể h n mà các "bộ u" người quốc gia cùng n y cũng phải b trở xu t. Nhưng người "lo c quan" thì vẫn còn tin rằng rồi cũng có khả năng cho một gì i pháp th a hi p nào đó. Các sự việc xảy ra đã ch m d t ngay cuộc tranh luận n y.

Nhưng người Pháp cũng đã c m n m vào nh ng ngày tr c khi Sài Gòn b th t th , không có m t chút quy n l i đ c bi t nào sau khi Bắc Việt chi m đ c thành ph . Còn trái

ngồi c h n là khác!Nhưng ngồi i đ u tiên bi t rõ đ c nh v y là nh ng nhà báo đã b k t i Sài Gòn . H không b ng c nhiên gì c khi nh n th y là h đ c x p sau h n, sau th t xa các đ ng nghi p ng i Anh và ng i Nh t ... và c ng i M , trên danh sách nh ng ng i đ c ra đi. Ng i Pháp đ c x p vào lo i "nh ng ng i có qu c t ch khác", g n nh h là n n nhân c a nh ng n l c sau cùng c a Chánh Ph Pháp nh m tìm m t gi i pháp chánh tr cho Mi n Nam Vi t Nam . Nh ng ch có kho ng 50 nhà báo thoi..., và h đeo theo chánh quy n m i v i s t ò mò liên t c, v i n i lo âu mu n bi t thêm tin t c, và vì s hoài nghi c a h . M t chi c phi c thoi cũng đ đ d p g n h r i. Khi h đi r i thì còn kho n 12.000 ng i Pháp i Vi t Nam . Trong s đó có ch ng 2.500 là ng i Pháp chánh g c (c ng tác đ , th ng gia, nhà tr ng t a, v h u, nhân công các h ng x ng Pháp..), trên lý thuy t là nh ng ng i có th tùy hoàn c nh ho c s r i kh i đây sau khi quan h bình th ng đ c tái l p, ho c s i n u xí nghi p c a h đ c phép tái ho t đ ng.

Th t ra lý thuy t và th c hành không đi đôi v i nhau đ c : nhi u l m là vài trăm ng i trong s n y có th ra đi. Nh ng đ ng liên l c hàng không th t là r t b t th ng và r t k l . Đ u đ n th ng có thông cáo dán trên m t t m b n đen tr c c a B Ngo i Giao cũ hay tr c s Di trú. Hôm đ u tu n, m t y viên chánh tr nào đó đã l y ph n vi t lên t m b n đen đó r t rõ ràng nh sau: " S p t i s có chy n bay đi V n T ng... Ngày , gi kh i hành s đ c thông báo đúng lúc." Th y v y các anh đã có h chi u đ u lo s a so n va li, nh y lên t c xi và ch y th ng ra sân bay Tân s n Nh t . Binh sĩ gi an ninh ó đ y h ra. Không có m t chuy n bay nào đ c đ trù. H l i tr v thành ph . L i ch đ i... Vào cu i tu n m t anh lính gác bồi b thông cáo nói trên, và sáng th hai, l i cũng anh y viên chánh tr đó, l i vi t lên b n đen nh ng giòng thông báo cũ v i m t v nghiêm tr ng không kém tu n tr c cho đ n khi cu i cùng có m t chuy n bay c t cánh.

Chuy n n y có nhi u lý do không gi ng nhau. Các chuy n bay con thoi c a Lào đã ng ng bay vì chánh quy n c ng s n i Sài Gòn lúc bán vé thì thu vào đ ng đô la M , mà mu n tr cho h ng Hàng Không Lào b ng ti n đ ng c a Vi t Nam, m t lo i ti n t g n nh ch có m t giá tr nào đó i Sài Gòn mà thoi.

Ngoài ra các chuyên viên c a Mi n Nam Vi t Nam (truy n tin, ra đ a, đ i n t ,

k s thông tin liên c v.v..) đ u đã ra đi v i ng i M và chánh quy n c ng s n không có y m t ng i đ thay th vào đó.Có m t s tr ng i khác, m t ph n d ng c c a Hãng Không Pháp (Air France) t i c n thi t cho công tác đi u hành khi phi c đ n và đi (máy đi n toán, máy truy n tin, t ng đài đi n tho i, kho d ng c thay th , xe đ y và kéo phi c , xe nâng hàng và ti p t xăng nh t v.v..) đã m t h t không còn m t d u v t nào c . Kho hàng g i đi g m c 8 t n hàng quý giá (trong đó có 3 t n ng c th ch quý c a m t ng i buôn đ c giàu có) đã không cánh mà bay m t. Không bi t ng i nào đã c p s ch. Ban Giám Đ c Hãng Không "Air France " c a Pháp Ba Lê đã d ngh v i chánh quy n c ng s n đ cho h đ a sang nh ng toán chuyên viên và m t s d ng c thay th . H nghĩ r ng nh th là h có th tái t c đ c các chuy n bay vào tu n đ u c a tháng 7. Ban Quân Qu n Sài Gòn đã không nói là "không", mà cho bi t nh n xét c a cách m ng là hãng Hàng Không "Air France" c a Pháp trong nhi u năm qua đã không t thi n chí trong vi c tái thi t p i đ ng bay gi a Ba Lê và Hà N i.. Ngoài s nguy hi m mà đ ng bay nói trên đ c m ỉ trong lúc Hoa K đang d i bom B c Vi t , đ ng bay n y cũng không có i. Dù mu n dù không thì c 3 hãng Hàng Không "Air France" và U.T.A c a Pháp đã không có m t ho t đ ng nào t khi Sài Gòn b c ng s n chi m c . Mà đ ng nh là h không th tìm i m t đ ng bay nào c . Hãng Không Dân s đ c Hà N i tr c ti p qu n lý. M c d u đã c nài n nhi u n, đ i đi n c a hãng "Air France" cũng không đ c phép đ n phi tr ng đ xem xét các c s c a hãng đ thi t p m t b n ki m kê chính xác v các ph ng ti n và v t d ng đã b b m t h t.

Và nh th là vi c tái p các đ ng bay đ n Sài Gòn coi nh b đình hoãn vô h n đ nh. Ch có m t chuy n bay duy nh t là phi c c a Liên Hi p Qu c. Nh th thì nh ng ng i Pháp nào đ c b o đ m là có quy n ra đi.. trong m t th i h n nào đó, thì ch có kiên nh n n m ch .

V ỉ, nh ng ng i Pháp b t c g c gác th nào, ng i Pháp chính c ng hay là ng i có qu c t ch Pháp cũng v y, đ u không ch đ i đ c gì Lãnh S Quán hay Đ i S Quán c a mình. Đ i s Pháp, ông M. Mérillon không còn th y đầu n a c , và ông cũng không có ti p ai h t. Tòa đ i s Pháp có đ y đ ti n b c, ng th c, n c u ng .. không thi u món chi, nên đã đóng kín c a rào. Và Đ i s , mà b n ph n đ u tiên ra là ph i đi thăm nh ng

ng i Pháp v n đang trong c nh kh n qu n, đ an i h , đ cho h yên tâm, v ng lòng, đ giúp h v t qua đ c tình th hay gi i quy t nh ng bài toán khó khăn mà h đang g p ph i, đ bênh v c quy n l i c a ng i Pháp đ i v i chánh quy n m i.. nh ng ông không bao gi b c ra kh i nhà. Ông ta ch có khuyên ng i Pháp không nên treo c Pháp quá nhi u , vì theo ông, dù là ch treo t m nh ng s ki n treo quá nhi u c tam tài có th đ c coi là m t s "khêu khích". Th nh ng, ng i Pháp đã g p r t nhi u khó khăn...

Nh ng ng i có bi t th v i đ y đ ti n nghi ho c nhà th ng thôi mà khu v c ngo i ô.. thì cũng b đ i đi h t. Lý do : không b o đ m đ c an ninh đ y đ . T t c các ngân hàng đ u b đóng c a, các ch ng m c b khóa l i h t, các xí nghi p ph i ng ng ho t đ ng, các đ n đi n cao su và c s k ngh c a h đ u không x đ ng đ c vì đã b h h i n ng n , các bãi đ u xe b "tr ng đ ng".. Ai cũng thi u ti n. Các công ch c ch a đ c lãnh l ng t ngày 1 tháng 5, ch đ c nh n m t s ti n ng tr c nào đó thôi c a l ng mình. Các ông ch xí nghi p nh , dù đã ng ng h t m i ho t đ ng t ngày có bi n c c ng s n , v n ph i ti p t c tr l ng cho nhân viên dù h không làm vi c. Các hãng x ng l n thì b "y ban nhân dân xí nghi p" đòi h i ph i b i th ng ti n ph c p ngh vi c. M i l n mà nh ng ch nhân ng i Pháp mu n nói chuy n dàn x p thì l i không th y có m t ng i nào có đ th m quy n. Các nhà tr ng t a còn k t Cao Nguyên Trung Ph n mà mu n xu ng Sài Gòn đ u ph i n p đ n xin phép v i ông y viên quân s c a t nh. Nh ng nhà tr ng t a vùng B o L c đã b b t và tài s n c a h b t m gi . Nh ng nhà truy n giáo trong n c không b phi n nhi u gì nh ng b qu n thúc và đang lo s b tr c xu t. Khách s n Continental thì v ng hoe t lúc các nhà báo ra đi h t .T ng tr t c a Trung tâm Văn Hóa b y ban c a khu v c chi m đóng..

B nh vi n Grall ph i thay lá c Pháp b ng lá c H ng Th p T và c c a Chánh Ph Lâm Th i. Th t bên Pháp g i sang đ c Hà N i chuy n ti p ph i đ n r t tr , m y tu n l sau m i nh n đ c .T báo "Tin T c Vi n Đông" m t t nh t báo duy nh t b ng ti ng Pháp, t ng thu t v tình hình tài chánh, ghi l i tin t c c a thông t n xã A.F.P . và th ng mô t đ i s ng

Ba Lê ... đã bắt đình bản những tờ rơi các tờ báo cũ của chánh quyän Miền Nam . Những lo âu của người Pháp đã trở thành nỗi bi quan, vì ai cũng phải hoàn toàn trông lo cho mình. Sau một loạt sự việc không hay xảy ra như :

- việc đóng cửa hãng Citroen, và Giám Đäc đã bắt giam người vì không thể trả lương đäc cho nhân viên,

- những việc bắt ông Giám Đäc hãng Michelin phải "nộp phạt", vì bộ toán nhân viên có mang vũ khí để dọa , vì sự có mặt của các đội diän của Ủy ban quân sự hành chánh , ông bắt buộc phải nộp một khoản "bồi thường nghề nghiệp" cho tờ rơi nhân viên người Việt Nam các văn phòng và các đội diän cao su của hãng. - những khách sạn Continental đã bắt ngừng đóng cửa cho các cán bộ Bộ Công Tác vào : sĩ quan cao cấp, chuyên viên kỹ toán vào thanh lý các chiäng ngân hàng và thanh tra hoạt động của tờ rơi các xí nghiệp ngoại quốc. - những "Câu lạc bộ thể thao" một hình quy chế của một câu lạc bộ thể thao. Trước hết là một tiểu đoàn quân Bộ Công Tác vào chiếm đóng, và tiếp đó đäc mở cửa cho nhân dân xem đóng.

- những "ga ra Charner", sau khi bắt một cuộc kiểm kê vật đóng tờ rơi cho đội nhân viên con bù lon, công ty này đã nhận đäc một "lĩnh vực bán" dù đó là phần thay thế những . - Có một số nhân viên người Pháp ở những đội diän cao su còn lại làm việc ở các nhiệm vụ nằm trong vùng đã đäc công sự kiểm soát. Có những người khác thì đã trở lại nhiệm vụ sau khi Sài Gòn bắt thể thể . Những tờ rơi hai loại người Pháp này cùng đều phải chịu những đäc räi khi những người này.

- Những gian truân đã đội những nhân viên của đội diän S.I.P.H thì lại rơi đäc biệt. Ngày 7 tháng 5, một tuần lễ sau khi Sài Gòn bắt thể thể , những cán bộ trả tờ rơi thuäc đội diän S.I.P.H trở lên những vùng mà họ đang khai thác nằm ở gần Xuân Lộc. Bộ đội chánh quy Bộ Công Tác đã chiếm đóng tại đây rồi. Những binh sĩ trú đóng trong những dãy nhà thuäc Phòng Nghiên Cứu Kỹ Thuật

cô a đến đi n đã dùng các h s l u tr đ đ t l a n u c m. Giám đ c đ n đi n ng ớ i Pháp (nói thông th o tiếng Vi t) đã báo đ ng v i m t y viên chánh tr B c Vi t r ng:

- " Các anh "b đ i c a ông đã làm m t vi c ngu xu n tà tr i. Các h s mà h xé nát h t đ đ t đi có m t giá tr không l ng đ c .Đó là k t qu c a 50 năm làm vi c, tìm tòi, nghiên c u và th c nghi m vi vi c tr ng f a cây cao su. Không ph i tôi ph n đ i vì đ b o v quy n l i c a s tôi, mà b i vì n u sau n y ng ớ i Vi t Nam mu n t p f c s n xu t cao su cho đ t n c mình và mu n nâng cao năng su t và s n l ng cao su, thì nh ng h s n y có m t giá tr hàng đ u cho đ t n c. Tôi xin l u ý v i ông là không có gì thay th đ c cho các h s n y."

Ông y viên n y đã qu trách bnh sĩ c a mình và cho l nh h không đ c đ ng t i nh ng t p h s n y n a. Nh ng t ngày hôm sau đó, các chú "b đ i" l i t p t c dùng các t p h s quý giá đó đ n u c m n a , và ch trong vài ngày sau h thiêu h y h t t c k t qu c a công tác nghiên c u khoa h c trong n a th k đã đ c c p nh t hóa r t là công phu và c n th n.V ph n mình, ng ớ i Pháp đã khai tri n tr l i m i công vi c trong đ n đi n. Vi c c o m cao su đã tr l i nh p đ bình th ng. Nh ng ngày 21 tháng 5, t t c các công nhân ng ớ i Vi t, đ c y Ban c a Đ n đi n h ng đ n đã n i lên bi u tình t p th và ép các nhà tr ng t a ng ớ i Pháp ph i r i ngay kh i đ n đi n, không cho h k p thu đ n các v t đ ng cá nhân c a h n a. Đó là tình hình c a c ng đ ng ng ớ i Pháp khi Đ i S M. Mérillon đ c "g i v " Ba Lê, h i đ u tháng 6. M t thông cáo báo chí c a T ng Th ng Ph t Ba Lê đã xác nh n:

- "Trái h n v i nh ng gì mà m t vài thông t n báo chí đã đ đoán t tr c , s ra đ i c a Đ i s Mérillon không ph i do CPLTCHMN b t bu c"

Qu nhiên đi u n y rõ ràng là r t đúng v i s th t cũng gi ng nh cái CPLTCHMN không bao gi có m t Sài Gòn v y !Thói quen n i b t nh t

c a các nhà ngo i giao là hay "ch i ch ", là chuy n đ i nh ng đi u "l ng nh c" ra thành nh ng s "hi u l m" Nh ng s ki n là s ki n, không th nào bi n th nó m t cách d dàng đ c . Ông đ i s Jean Marie Mérillon đã r i kh i n c Vi t Nam mà không bao gi đ c t ng Tr n văn Trà ti p ki n. T ng Trà là chánh quy n duy nh t t i Sài Gòn . Ng i ta nói là ông Mérillon đã g p m t s "cán b cách m ng ", trong khi ng i đ ng nhi m B c Vi t c a ông Ba Lê l i danh d đ c đi n Élysée ti p ki n. M t ngày tr c khi ông r i kh i Mi n Nam Vi t Nam , ông đ c g i t i B Ngo i Giao. Ông đã g p 3 nhân v t vô danh vì đ ng tr c m t ông h không thêm x ng danh tánh, c p b c c a h . H "cám n" ông v ho t đ ng c a ông và thông báo cho ông bi t là s có "m t ng i nào đó thu c ban nghi l " s đ i ông phi tr ng đ giúp ông kh i b phi n ph c v th t c khai báo v i Công An và Quan Thu . Đúng gi , có m t công ch c cũng vô danh đã đ i ông Đ i S Pháp đ đ a ông đ n t n phi c và cho ông đ c u tiên lên phi c tr c nh ng hành khách khác. Đó cũng là m t ni m an i cho m t chút t ái m ng mành cho m t ng i Đ i đi n c a m t qu c gia đã t ng đóng góp "quá nhi u cho n n hòa bình" ! Tuy nhiên đ c tánh bình dân c a ông Đ i s Jean Marie Mérillon đã đ c bi t b h quá th p so v i nh ng ng i Pháp Sài Gòn .

Có m t s ng i
đã nói ; - " Ông

Đ i s đã th c hi n m t ti t m c l n : Ông đã thúc h i cho ông Thi u s m r i kh i ch c v , và sau đó c ông già H ng n a đ đ a cho đ c t ng D ng văn Minh lên. Ông đã t ng r ng nh v y là đã đem l i hòa bình và m t s hòa h p. Nh ng ông ta ch thành công trong vi c nhanh chóng làm tan rã n n chánh tr c a Mi n Nam và đ a Mi n Nam đ n m t s đ u hàng không đi u ki n mà thôi. Tr c ngày m t th đô, ng i ta ch th y có m t mình ông Đ i S Pháp. Nh ng sau đó thì ông đã bi n thành m t lu ng gió... Và gi đây ông ra đi, đ l i sau l ng ông trên m i ngàn con tin ng i Pháp.....

Th t v y, n c Pháp có quy n hy v ng m t ân hu nào đó trong thái đ đ i x - đ t ng th ng nh ng n l c c a mình - Nh ng trái l i n c Pháp ch nh n đ c nh ng đi u c hi p và l ng nh c ! Ng c l i, nh ng Đ i đi n c a Hà N i và c a CPLTCHMN Ba Lê (có m t th ng h n th đô Pháp h n là th đô Mi n Nam) l i đ c h ng m t s t do phát bi u và t do đi i

trong toàn lãnh th n c Pháp. V n đ an ninh c a h đ c hoàn toàn b o đ m. H đ c có nh ng đoàn h t ng chánh th c. Báo chí và đài phát thanh đã giúp h ph bi n nh ng b n tuyên b và thông cáo báo chí. H l i đ c bênh v c lu n c và quan đ m c a h trên đài truy n hình. Chánh Ph Pháp không h gây cho h b t c m t khó khăn hay phi n toái nào. Ph i chẳng đó là m t đ u không h p lý khi ph i đòi h i đ đ n gi n có đ c m t s đ i x t ng ng ?

S ra đi c a Đ i S Pháp Jean-Marie Mérillon khi ông ch th t s là m t nhân viên th a hành trung thành v i đ ng l i chánh tr l ch l c t B Ngo i Giao c a ông ta , đã không giúp c i thi n đ c bao nhiêu nh ng m i giao h o gi a "chánh quy n cách m ng" và các công dân ng i Pháp c a chúng tôi.

Trong đêm 16 r ng 17 tháng 6, b nh bi n Grall b các "b đ i" v i súng ng đ y đ , vây kín. Các binh sĩ B c Vi t và các sĩ quan an ninh tràn vào l c soát kh p n i : các phòng m , các t thu c, phòng c a các bác sĩ và c a nh ng ng i b nh. H đã nói là h mu n "bi t ch c ch n là không có m t vũ khí nào đ c c t d u trong b nh vi n và không có m t ng i nào phòng b nh nhân b coi là trong tình tr ng b t h p l Đ n sáng ngày 17 / 6 t "Sài Gòn Gi i Phóng loan báo là k t nay ch có m t ngân hàng duy nh t Vi t Nam .T t c các ngân hàng khác, c a qu c gia, c a t nhân hay c a ngo i qu c đ u ph i đem n p h t s sách, ch ng m c, và b n k t toán cho ngân hàng qu c gia m i c a Vi t Nam. Các bi t th c a nhân viên ngo i qu c đ u b sung công. Các thanh tra ph i vào t m trú các c xá thu c 3 ngân hàng: Ngân Hàng Á Châu c a Pháp, (tên đ a ph ng là Ngân Hàng Đông D ng) , Ngân Hàng Th ng M i Pháp và Ngân Hàng B.N.P. Các ông giám đ c c a ba ngân hàng n y th o m t b n tuyên b chung g i cho Ban Quân Qu n, có đ n k t nh sau :

- " Trong hoàn c nh hi n t i, chúng tôi không th nghĩ t i b t c m t hình th c h p tác k thu t nào và chúng tôi ch có m t nguy n v ng: đ c tr v Pháp càng s m càng t t."

Các hãng "Chargeurs Réunis" và "Messageries Maritimes" t ng ph trách h u h t d ch v chuyên ch hàng hóa b ng đ ng bi n đ n Âu Châu đã nh n đ c l nh ph i ng ng ho t đ ng đ bi n thành m t công ty qu c doanh đ c quy n c a Nhà N c . Ba ngày sau khi ông Giám Đ c hãng thu c lá Đông D ng tr v Pháp thì hãng thu c lá n y b chi m gi ngay. Hãng thu c lá Bastos và hãng bia và n c ng t n c đá Đông D ng (Brasseries-Glacières d'Indochine) ch s n xu t 30 % năng su t vì đã g p nhi u khó khăn v i các " y ban c a xí nghi p"..

- Vì gia đình đã v Pháp t tháng 4 nên các giáo s s ng xa gia đình, (các tr ng h c đ u b đóng c a).; các bác sĩ quân y m kh ị c, các nhân viên xí nghi p đang ng ng ho t đ ng, các th ng gia không có khách (ti m từng b đóng c a, các khách s n b tr ng d ng) ... t t c nh ng ng i n y s ng thu h p nh m t xã h i b đóng kín trong s tuy t v ng và bu n n n.. Trong khi ch đ i các đ ng hàng không có th đ c cho m l i, h không có vi c gì làm, nên ch y đi ch y l i thăm nom nhau đ gi t thì gi , r i mang h t nh ng gì h còn l i nh r u và th c ăn ra ăn nh u cho h t. Nh ng s b c đ c c a các anh "b đ i" th ng gây ra nh ng chuy n r c r i b c mình cho nh ng ng i Pháp n y (nh xét căn c c liên t c, vi ng nhà b t th n và th ng xuyên, không cho di chuy n) vì h cho là nh ng ng i ngo i qu c n y khinh th ng h khi lái xe hay khi ng i tán g u trên sân th ng , nên b t c m t vi ph m nh nào h cũng có th b đ a t i công an đ đ c nghe nh ng l i giáo hu n h ng gi ... ho c nghe thuy t v s c n thi t ph i thay đ i "tánh ph n đ ng" c a mình.

- T t c nh ng đ n đi n cao su l n đ t d i quy n ch đ o c a m t " y ban cao su" hi n nay do nhân viên Vi t Nam qu n lý, ph i h p v i chánh quy n đ a ph ng. M t s nhà tr ng t a ph i tr v Sài Gòn và h tuyên b là lúc nào cũng s n sàng gi m t vai trò c v n k thu t , n u ch đ m i đòi h i. Nh ng chánh quy n c ng s n đã cho h bi t là h

"ch mong h p tác v i nh ng ng i ch a bao gi làm vi c Vi t Nam tr c ngày chi n th ng c a cách m ng".

Họ đã chắc chắn rằng cho thấy ví dụ như "những linh mục, những chuyên viên hay những nhà ngoại giao" đã từng có những quan hệ với chính quyền bù nhìn của ông Thiệu trước khi ông rời đi."

Những người ở Việt Nam có quốc tịch Pháp tiếp tục vây quanh văn phòng Di trú và tòa Lãnh Sự Pháp (Sài Gòn giờ đây đã xuống hàng thành phố cấp vùng nên chức phận có mặt ở địa phương Lãnh sự, các tòa đại sứ ở Hà Nội). Không một người nào được phép hỏi họ vì là "công dân da vàng". Ba Lê vẫn không thể làm gì được trong lúc này. Và các công chức trong lãnh sự quán chắc hẳn nói là sẽ di tản của tất cả người Pháp" nói chung có thể đòi hỏi 2 tháng hoặc 2 năm". Những người bào Pháp nào đã ra đi được sau một thời gian chờ đợi khá lâu đều phải giao chìa khóa nhà và chìa khóa xe của họ cho chính quyền mới để họ "quản lý giùm". Họ chắc hẳn quyên mang theo "quần áo và giấy tờ cá nhân" mà thôi. Họ không được rút tiền từ ngân hàng của họ. Họ không được phép mang thân nhân hay một bên thân nào coi sóc giùm căn phòng, biệt thự hay xe của họ. Các tài sản này không phải bị công đoạt mà chỉ bị di lý thôi để giao lại cho "nhân dân quản lý" trong khi chờ đợi bổ sung công... Và chắc hẳn tất cả những người trong ngành này, dù sao thì sẽ có một trăm năm của người Pháp ở Việt Nam cũng đã được bôi xóa đi một cách quá nhanh chóng. Sau ba mươi năm cách mạng và tranh đấu, không phải chờ đợi dùng tên của bao nhiêu những anh hùng mà khi chính thức không bao giờ thiêu, đã thay thế vào tên được gọi như tên của ông Pasteur chăng nữa.

*
* *

Trong tuần lễ thứ ba của tháng 7, một người Pháp tại Sài Gòn vẫn còn đã trao cho tôi một bức thư của một ông bạn ở Việt Nam của tôi, giáo sư T... mà ông đã viết từ lâu không gửi được. Bức thư viết:

- " Anh Pierre thân mến, Có quá nhiều bị nạn của đã xảy ra từ sau khi chúng ta

đều có cả hai là phải "đẹp tan bả máy kinh tế bù nhìn". Theo họ thì đi sống cả người dân ở thủ đô Sài Gòn quá đáng là như việc trên cả Hoa Kỳ. Họ hiểu dân chúng Sài Gòn chỉ là những con "ký sinh trùng" sống ăn bám vào máu mô thức đói nghèo và sống đều có. Tất cả những tích trữ trong ngân hàng sẽ bị tịch thu hết.

- Tôi nhìn thấy cả tất cả những công chức và chuyên viên được giao lại trong nhiệm vụ cả hai sẽ được phân nửa bản gốc và phân nửa bản tin. Lương tháng mới được 10.000 đồng (khoảng 120 quan Pháp) và phụ cấp gốc: 10 kí lô cho mỗi người lớn và 5 kí lô cho trẻ con. Lương cao nhất không được quá 25.000 đồng (tương đương 250 quan Pháp). Các cán bộ địa phương cả Mặt Trận khuyến khích những nhà buôn nên mua vàng và hàng vải hiện là tích trữ tiền mặt. Có nhiều cuộc buôn bán cho thấy sắp sửa có đi tiền cũ lấy tiền mới. Chính quyền sẽ hành động bắt tay, không báo trước, và thi gian đi tiền chỉ trong vòng 24 tiếng đồng hồ. Tôi mới đã được in rỗi (1)

- Đi sống đã đi thay khác hết. Không ai còn tìm đâu được một giết xăng. Tất cả đều phải đi xe đạp (hãng L'U.C.I.A cả người Pháp đã gửi được một moto vì đã bán hết số xe đạp còn tồn kho). Chính quyền cũng có cho mỗi vài trăm xăng, những chiếc dành cho xe buýt và xe vận tải công cộng. Cho đến những ngày đầu tháng 6, các chiếc còn được tiếp tế khá đầy đủ và giá cả còn được bình thường. Trả ra cá, càng ngày càng ít đi và càng ngày càng mắc. Cũng vì không có dầu xăng, 90% tàu đánh cá không thể ra khơi được. Vào tháng 6, gốc đã bắt đầu khan hiếm. Các chiếc không nhận được gốc. Có kêu than cũng vô ích thôi. Mà nếu như chỉ có đầy đủ như trước kia ... thì chúng tôi cũng không còn tin.

- Những bản bè từ Miền Trung vào đã nói với tôi là họ hiểu tất cả vùng ngoài đó đã bị công sự nghiêm sát khá chặt chẽ, đến đến chỉ có lá cờ sao vàng cả Hà Nội được treo ở các quán lớn cả thành. Cuộc thanh trừng thật là khủng khiếp. Tất cả những sĩ quan trình diện đi học tập đã được đưa đi các trại lao động khổ sai ở trên núi rừng. Họ phải mang những con đường xuyên qua rừng rậm, để chỉ những mạng gốc to và những tảng đá nặng. Vì khí hậu ở đó

quá khäng nghiät và không đäng c trong lành, läi thiäu thuäc men, mäc không đäng m, ăn không đäng no.. nên hä chät rät nhiäu .Phän län các Cänh Sát đã bä hành quyät. Con gái hay nhäng bà vä gäa cäa các quân nhân, cäa nhäng ngäng i tä bän và cäa nhäng công chäc cao cäp , bä gä ép cho các thäng phä binh Bäc Viät đä väa làm bän väa làm y tá cho hä .

- Trái läi, ä Vùng Đäng Bäng và ä Sài Gòn tình träng mät an ninh và vô trät tä càng ngày càng län. Träm, cäng p, và ám sát ngày càng nhiäu . Báo chí và đài phát thanh cäng sän quy trách cho binh sĩ cäa "chä đäng bù nhìn cũ đã dùng vũ khí cäa hä đäng hành đäng phá räi trä an" . Chuyän đó còn phäi chä xem, vì tä ngày chä m đät chiän trän, các cäu quân nhân cäa quân đäi chúng tôi säng vät väng không có mät läi täc nào cä . Hä đâu còn lãnh läng, không có quyän lãnh mät hät gäo và dĩ nhiên là thät nghiäp. Nhäng không phäi chä có nhäng anh cäu quân nhân mà thôi. Còn có nhäng anh "chiêu häi", nhäng anh Viät Cäng đã trä vä väi quân đäi VNCH. Có khoän 200.000 ngäng i . Cäng sän Bäc Viät đã cho länh hä phäi trä vä väi nhäng đän vä cũ cäa hä träc kia. Khiäp sä vì phäi räi trä läi vào tay cäa nhäng ngäng i mà hä đã chäi bä và đã chäng läi träc kia nên hä län trän và säng gän nhä ngoài pháp luät.

- Cäng sän cũng đã phäng nhiäu läi läm không giäi thích đäng c .Trong tuän lä đäu cäa tháng 5, hä đã mäcäa các khám và đã thä ra tät cä täi phäng, kä cä nhäng ngäng i mäc bänh tâm thän ä bänh viän Chä Quán.Tät cä nhäng täi phäng đäu không phäi là tù nhân chánh trä , mà có cäng ngàn ngäng i trong sä đäng c thä ra là nhäng täi phäng hình sä , phäng täi giät ngäng i và träm cäng p chuyên nghiäp. Nhäng bänh nhân tâm thän ä Chä Quán phän đông là nhäng ngäng i điän rät đäng, rät nguy hiäm cho xã häi . Chuyän thä hät nhäng täi phäng bät läng và nhäng ngäng i điän chä làm cho tình hình trän nên träm träng thêm mà thôi.

- ä trung tâm Sài Gòn thì sä kiäm soát có phän khá hän, nhäng trong tät cä nhäng khu väc đông dân và ä ngoäi ô, thì ban đêm thäng có nhäng sä đäng chäng. ngäng i ta thäng nghe tiäng súng nä . Trong nhäng khu väng vä ä

Phú Nhuận và Tân Sơn Hòa, có những vụ trộm, những vụ ném lựu đạn, và ám sát có khi xảy ra cả ban ngày. Chúng tôi được biết là hiện nay có những chiến khu chiến đấu trong vùng Đông Bộ Lĩnh, cũng như trong rừng và vùng đầm lầy ở Miền Đông của Sài Gòn . Có một số binh sĩ Thủy Quân Lục Chiến , biết được quân và lính Dù còn đầy đủ trang bị , di chuyển gần như khắp nơi và phức tạp. Ở Miền Tây thì Hòa Hòa nơi đây cũng đang công khai. Họ tiến công các đoàn xe công sự , bắn phá các trung tâm đô thị , và phá hoại các đường dây liên lạc . Ở Cao nguyên, có hàng chục ngàn người bào Th ng đ t bỏ làng rút vào rừng sâu. Về những chuyến như thế chúng tôi biết nhiều chi tiết chính xác, những người viết ra đây thì quá dài. Bên cạnh anh là Paul Ph. biết rành các chuyến này. Chắc không bao lâu nữa anh ta sẽ về Ba Lê, vì anh là công dân Pháp. Anh ta có liên lạc được nhiều người, và đã đi lại khá tự do.

Tôi thích nói cho anh vài chi tiết về những người công giáo. Những trận đánh cuối cùng, đầm máu thịt và khốc liệt như thế không phải do các đơn vị chính quy của Miền Nam Việt Nam mà là do những anh dân vệ công giáo ở Hòa Nai. Có nhiều em chỉ mới 15 tuổi đi đầu, do các linh mục chủ huy, cảm thánh giá và lá cờ vàng trong của Đức Thánh Cha, đã chiến đấu dũng cảm . Họ đã phá hủy được 8 chiến xa T. 54 của bộ binh lựu đạn và các chai xăng "mô lô tô p (molotov) và đốt cháy nhiều xe vận tải chở đầy lính Bộ Công Việt . Trận chiến đã kéo dài trong 2 ngày và hai đêm.. Lúc trưa, khi quân đội chính quy Miền Nam đóng ở Hòa Nai rút đi, lực lượng dân vệ ở đây đã giết chết được nhiều kẻ thù pháo binh và đã xảy ra những trận chiến là cha S u người mà anh đã từng biết rõ. Ông đã bỏ thế thế . Các em dân vệ đã đem được ông vào nhà và ở đó chiến đấu luôn mấy giờ . Những người sống sót, họ và họ đầu bỏ thế thế , đã bỏ công sự đem ra xem bên họ t...

Ở Sài Gòn , người công giáo trên nguyên tắc không có gì lo lắng hết. Các nhà thờ đều mở cửa và các linh mục được phép làm lễ . Các nhà thờ đều đầy nghẹt tín đồ . Những cũng vẫn có những chuyến r c r i đã xảy ra :

- Chuyên thủ như thế nh m vào Đức Ông Le Maitre đi đến của Tòa Thánh Vatican . Các tín đồ tiến bộ (cánh tả) đã tràn ngập vào Tòa Đ i đi đến của Tòa Thánh. Họ lôi Đức Ông và thủ ký của ông ra ngoài đường, ở đó họ đang họp mặt tình đồng khổ . Đức Ông bỏ họ lên án là đã hỗ trợ cho hành động của Chánh Phủ bù nhìn của ông Thiệu . Họ xô đẩy và la ó lên tiếng với Ông.

Nhưng ngài ở trong một tình đã h là c c a Tòa Thánh Vatican xuống và thay vào đó là c c a CPLTCHMN. Công Sất đã đ n can thiệp b ng cách b n ch thiên vài phát súng. Đ c Ông đ c gi i t a và đ c đ n lên phòng c a ông . Nhưng sau đó Ban Quân Qu n đã trao cho ông m t quy t đ nh tr c xu t, v i lý do :

" s hi n di n c a Ông s làm xáo tr n tr t t công c ng"

Và Đ c Ông đã r i kh i n c Vi t Nam

- M t chuy n r c r i khác, quan tr ng h n nhi u, đ c x y ra vào đêm m ng 4 tháng 6, ở khu Tr ng minh Gi ng mà nh anh đã bi t đó là m t đ a bàn c a nh ng ng i công giáo c ng đ u, khó ch u nh t. Ngày 3 tháng 6, có vài trăm tín đ cánh t đã bi u tình đòi Đ c Cha Thu n ph i t ch c. Đ c Giám M c Ngy n văn Thu n v n là cháu c a T ng Th ng Di m và là Giám m c c a đ a ph n Nha Trang, mà Vatican v a m i b nhi m ông vào nhi m v Ph Tá Đ c T ng Giám M c Đ a ph n Sài Gòn .Đ c Cha Thu n là ng i đ c m i ng i giáo dân th ng m n và kính tr ng, k c nh ng ng i không ph i là tín đ cũng v y. Hàng ngàn tín đ công giáo thu c giáo khu Fatimah đã t ch c m t cu c xu ng đ ng ch ng-bi u tình và hô to nh ng kh u hi u ch ng c ng s n . Vì đã quá gi thi t quân lu t, nên m t đ i tu n ti u c a "b đ i" đã đ n cánh cáo h ph i gi i tán. Các giáo dân đã gi t chuông inh i các nhà th . Đám bi u tình đã gi i gi i m y anh "b đ i" và đã đánh đ p h . Quân đ i đã đ n can thiệp và có b n vào đám đông. Có 2 ng i ch t và 6 ng i b th ng. Ngày hôm sau ng i ta tìm th y xác c a 3 chú "b đ i" b c t c và đ c treo thành c u. Còn đ c cha Thu n thì b b t bu c ph i r i kh i Tòa Giám M c và v s ng n c Nhà Dòng l n. Mi n Trung và các t nh Mi n Nam , t t c c s tôn giáo (tr ng h c, n tu vi n, c s y t l n nh ...) đ u b sung công và x d ng làm tr i lính. Trong khu v c c a tôi, t 5 ngày nay nh ng s khám xét càng ngày càng tăng và l ng th c càng ngày càng khan hi m.. Là m t giáo s v Lu t, tôi không còn có vi c làm n a. Nh th là không có i t c. Tuy v y mà tôi cũng ph i tham gia vào các "bu i h p t p c a các lu t gia" đ t "c i t o" mình

Ng i ta ch bàn cãi v chánh tr . M i ng i đ u tranh đua nhau t ng t ng đ sáng ch ra nh ng kh u hi u m i m theo ch h ng " Pháp lu t d nh n v i chánh tr , đó là m t công c đ u tranh, m t ph ng ti n đ đ t i m c tiêu cách m ng " . Đó là m t kh u hi u quá ngu xu n, nh ng khi ng i ta l p đi l p l i nhi u l n và vi t đi chép l i ch ng ngàn l n, ng i ta không còn nh rõ t i sao ng i ta đã b t đ u ph i h c Lu t . Thà là tôi ch u khó đi cu c đ t, xu ng hàng cho các xe v n t i hay c a c i. Có th ng i ta s đ a tôi đi m t tr i lao đ ng.

Tôi là m t tín đ Thiên Chúa giáo nh anh Pierre đã bi t đó. Nh ng có đôi lúc tôi th y Đ c Chúa Tr i xa Vi t Nam quá ! Và tôi có c m t ng r ng chúng tôi còn ph i lâu l m trong th gi i c ng s n ."

*
* *

Đ u tháng 8. sau 3 tháng th ng l ng đ y gay go và th t v ng, cu i cùng n c Pháp cũng m đ c m t c u không v n v i Sài Gòn, đ di t n trong th i gian h n m t tháng, 1600 công dân Pháp. Còn nh ng ng i khác thì sao ?

Chú thích : (1).- *Ti n m i đã đ c th c s l u hành trong tu n l th hai c a tháng : Ti n đ ng (n ng) tr giá 500 đ ng ti n cũ c a Mi n Nam hay là 3 quan Pháp. Nh ng m i ng i ch đ i đ c có 200 đ ng (ti n m i), t t c ng i Vi t Nam và ng i ngo i qu c đ u đ c l nh ph i đem n p cho Ngân Hàng Qu c Gia s ti n còn l i mà h đang có.*